

Personligt ombud (PO)

Lund 170510

Sauli Suominen

PL, leg. familjeterapeut och handledare

sauli.suominen@welho.com

Bakgrund

- Arbetat i tio år med personligt ombud
- I början med psykiska funktionshinder men sedan 2005 med andra grupper
- Andra grupper är andra handikappade, missbrukare, äldre, ungdomar på glid, invandrare, långtidsarbetslösa, osv.
- Har fått intryck från gränslandet mellan Sverige och Finland
- Har givit ut tre böcker om Personligt ombud, den första en översättning från norska/svenska, den andra om teori och praktik, den tredje baserar sig på klientintervjuer (Bikva) och utmynnar i en programteori
- Mitt andra intresse är ADHD, har jobbat med föräldrar och skrivit två vetenskapliga artiklar, den ena finns översatt till svenska på min hemsida
- Hemsidan på svenska:
http://koti.welho.com/sausuomi/index_se.html

Den personliga relationen som grund

- Första uppgiften är att lära känna sin klient
  - o Bemöta klienten där denne finns
  - o Genom relationen får man kännedom om resurser, väl fungerande sidor och personliga mål
- Inget förändringsarbete i början
  - o Nödvändiga saker måste dock klaras av
  - o PO:t och klienten börjar få en bild vartåt de kan ta sig

Faror:

- För tidiga beslut leder till misslyckanden
- Vad vill klienten och vad vill denne själv ställa upp för
- Det personliga ombudet måste tåla osäkerhet och undvika ”säkra svar”

Det Personliga ombudet som medmänniska

Det personliga ombudet bryr sig om sin klient

- Det helhetsbetonande arbetssättet (motsatsen sektorindelning)
- Ombudet är en "kumpan" (nära en vän, nära, men inte anhörig)
- Ombudet blir synligt som en kännande individ med motgångar och styrkor
- Möjliggör spegling (motgångar, svårigheter)
- Klienten måste känna att ombudet är alltid på dennes sida (kan vända sig till ombudet, fastän svårt många gånger)
- Problem och motgångar ses som normala fenomen i den mänskliga existensen, inte som tecken på individuell sjukdom
- PO stöder en fungerande vardag (som en medmänniska)
- Det personliga ombudet stöder och uppmuntrar

Faror:

- PO:t ser bara sjukdom
- Vågar inte arbeta som medmänniska (skam), blir professionell
- Man kan bara stöda resurser inte problem
- Resurserna finns i relationen inte hos individen
- PO:t jobbar 1. Lika som alla andra eller 2. För olika och godkänns inte av klienten = Leder till misslyckanden

Det Personliga ombudet som professionell

- Ombudet representerar en "vanlig," normal medmänniska
- Går inte med i problemen eller kortvarig behovstillfredsställning
- Det personliga ombudet bär aldrig på sin klients problem
- Ombudet lever inte klientens liv, det gör klienten själv
- Hjälper till att påverka de strukturer, som stöder klientens liv
- PO:t stöder klienten "inifrån," känner till klientens liv och situation
- Det uppställda målen måste alltid vara möjliga att nå

Faror:

- PO:t arbetar utgående från en "förstående" hållning, när hon borde betona klientens "ansvar"
- Det motsatta

Klienten som uppdragsgivare

- PO:t börjar inte arbeta med att ta emot ett uppdrag
- Uppdraget utmejslas så småningom och kunde också sägas ligga i "mellan-rummet" mellan ombud och klient
- Långsiktiga och stora målsättningar nås genom att dela dem i små, nåbara och mätbara delmål

Faror:

- En för snabbt formulerad och detaljerad uppdragsformulering leder lätt till misslyckanden
- Uppdraget börjar nerifrån i behovsstegen och stiger uppåt och inte tvärtom (först en fungerande vardag, först därefter studier)

Klienten gör jobbet

- När en uppgift blivit avklarad, skall klienten ha känslan att denne gjort jobbet. Detta leder till ett bättre självförtroende
- Om PO:t är för aktivt, kan inverkan vara den motsatta
- PO:t måste dock "kunna spelet och reglerna," men det är klienten som spelar

Faror:

- PO:t vet "alltför bra," klienten känner sig då svag och ovetande
- Undantagsvis kan PO:t vara aktiv och bära ansvar (om klienten mår mycket dåligt)
- Klientens kriser får inte leda PO-verksamheten utan de långsiktiga målen

Att ge tid, inte tider

- Förhållandet börjar inte så småningom utan klienten kommer direkt in i verksamheten
- I sitt arbete bör PO:t alltid ha reservkapacitet (om flera klienter börjar må dåligt samtidigt)
- PO:t jobbar i huvudsak med ett "känslominne" inte med åtgärder som måste göras och beslut som måste fattas

Faror:

- Klienten kommer direkt in i "mitten" av verksamheten, PO:t får inte för klienten bli "som alla andra," "ett nytt misslyckande bland alla andra"
- Brådska leder till att naturliga lösningar inte föds, PO blir "en professionell bland alla andra"

Relationskunskapens centrala betydelse

- Ett gott möte mellan klient och ombud är det centrala
- PO:t skapar sig en bild genom relationskunskap inte metod- eller kognitiv kunskap
- Metoder är av sekundär betydelse
- Klientens livsvärld är det centrala
- PO:t måste ha livskunskap och erfarenhet av klientarbete
- PO:ts egna svårigheter och övervinnandet av dem kan fungera som bra stöd då man arbetar med sin klient

Faror:

- Man ser inte resurserna och tar till metoder
- Vågar inte se på klientens liv som det verkligen ser ut, skapar en "önskebild"
- Blir alltför medlidande, lever livet för klienten
- Blir alltför självupptagen och tar alltför många klienter

Det personliga ombudets roll

- Låta klienten göra framstegen i sin egen takt. Det är ofta fråga om år, t.o.m. årtionden
- Motgångar får inte leda till övergivande av klienten
- Det är allra bäst att jobba i ett tvärprofessionellt team
- Arbeta mot framtiden och klientens självständiga liv
- Verksamheten bör vara transparent (genomskinlig) klar och förståelig för klienten

PO:t arbetar mot enkla problemlösningar

Faror:

- Det prestationsinriktade samhället
- Kvartalsekonomin
- Inget intresse för samhällsekonomiska helhetskostnader
- Stort intresse för den egna budgeten

PO:t som tolk

- Det personliga ombudet fungerar som tolk mellan klienten och välfärdssystemen
- Lika viktig är dock att vara tolk i motsatt riktning
- Leder till rätta stödtjänster i rätt tid
- Leder till väl fungerande samarbete även mellan myndighet och klient

Faror:

- Om PO:t allt för mycket ”känner för klienten,” kan det leda till att klienten blir åsidosatt (vid ett möte t.ex.)
- Om PO:t blir alltför krävande i stället för förhandlare kan problem uppstå

Det Personliga ombudets fristående ställning

- Mycket viktig
- Även fysiskt
- I synnerhet klienten bör se ombudet som fristående på dennes sida

Faror:

- I klienten sinne får inte ombudet bli en av flera tjänster och professionella utan bör uppfattas som ett nytt alternativ
- Bara denna ”modelltrofasthet” kan leda till en verklig framgång

Strukturellt arbete

- Klienten ses om en fullvärdig medborgare inte en vårdbehövande klient
- Verksamheten går inte ut ifrån att förändra klienten
- Arbetet är i huvudsak strukturellt men utgår från klienten
- Klientens sociala nätverk bör stöda klientens väl fungerande och "friska" sidor och dennes livsmålsättningar
- Bör ge makten över det egna livet tillbaka till klienten

Faror:

- Om man inte lyckas åtgärda svårigheterna, myndigheterna ställer inte upp
- Det kan vara svårt att arbeta med kroniker, som redan "funnit sig i allt"

Personligt ombud som en del av välfärdsstaten

- För att övervinna svårigheter, problem och sjukdom bör PO-verksamheten ske i ett välfärdssamhälle, där stödtjänsterna fungerar
- PO är dock inte sjukvård eller stödtjänster
- Skall PO:t befatta sig med koordinering och samordning av tjänster som en CM, eller bara utgå från klientens uppdrag?

Faror:

- Kan man i det verkliga livet skilja på sjukvård och stöd?

Case Management (CM) – Personligt Ombud (PO)

